

SLOVENSKA ZEMLJA

Glasi slovenske kmečko - delavske politike

Za konzorcij: izdajatelj in urednik Kreutzer Pavel, Ljubljana, Trnovski pristan 14
Štev. čekovnega računa 16.782. Tisk Delniške tiskarne d. d. (Predstavnik F. Pintar)

Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 40 din, polletno 20 din, četrletno 10 din
Za kmete in delavce naročnina letno 32 din, polletno 16 din, četrletno 8 din.

Štev. 15

Ljubljana, dne 6. junija 1940

Leto III.

Prava vojna med velesilami je začela pred štirinajstimi dnevi. V tem času in nekaj mesecev pred njim nas je preplavljalo toliko vznemirljivih poročil, ki so bila deloma resnična, največkrat pa izmišljena, da smo izgubili vse veselje do dela. Kakor rečeno, pa je prava vojna šele začela in pripravljani moramo biti na to, da bo trajala še mesece in mesece, če ne še dlje.

Kakor v vsaki vojni, iščeta oba vojna tabora zaveznikov na vseh straneh sveta. Zaveznika se pridobi, če se mu lahko dokaže, da stvar, za katero naj stopi v boj, dobro stoji in da je nasprotnikova stvar že skoraj izgubljena. Zato je danes postalo pretiravanje uspehov izmed poglavitnih orožij obeh vojni taborov. Posebno nevtralne države so kar poplavljen z najrazličnejšimi vestmi in novicami, ki naj ustvarijo potrebno vojno psihozo (duhovno vojno razpoloženje) v prid taboru, ki te vesti razširja. Mi nevtralci res še ne dajemo svoje krvi na žrtvenik sedanje vojne, zato pa vedno bolj izgubljam svoje živce in stvarno presojo položaja.

Opozoriti pa moramo svoje somišljenike, da ni tako nevarno poročanje naših časnikov, ki pač črpajo svoje vesti od poročevalskih časniških agencij obeh vojskujočih se taborov, temveč da je veliko bolj nevarno tisto poročanje, ki se pri nas prenaša ustno. Res nekaj čudnega je v človeški naravi, da nobene novice ni mogoče oddati naprej, če se ji ne pridoda še kaka posebna senzacija, samo da je novica bolj učinkovita in vznemirljiva. Imamo med seboj ljudi, ki si kar sproti zmišljujejo razne novice, da se ljudem že lasje ježe, novice, o katerih noben časopis ne ve kaj poročati! Menda so to duhovno bolni ljudje, ki uživajo v tem, če vidijo, kako se ljudstvo brez potrebe razburja, ali pa so navadni zločinci in plačanci, ki jih je treba takoj naznaniti oblasti, da jim zaveže njih predolge jezike.

Dober naš somišljenik nam je te dni dejal, da v dnevnem časopisu prebere samo krajevne vesti, ki mu povedo, kdo je umrl, kako se je spremenil vojni red, kdo se je poročil in koliko so zvišani davki. Tistih razburljivih vesti o sedanji vojni, ki jih naši dnevniki prinašajo na prvi strani, pa sploh ne bere in o njih neče ničesar slišati. Ne vemo, če je ta mož res tako moder in si na ta način prihrani mnogo razburjenja, radi mu pa vendarle verjame.

Seveda ne trdimo s tem, da bi morali tudi naši somišljeniki delati tako, saj ima vsak prosto voljo in bere kar mu je všeč. Svetujemo pa vsem svojim somišljenikom, da se zadovolje s poročili, ki jih prinaša naš list, ki je pisan za kmečko-delovsko ljudstvo in ki poroča pač najvažnejše stvari iz sedanje svetovne vojne. Navsezadnje je važen le končni izid te vojne, a vsak dan se spremenljajoče prerivanje na bojnih poljih pri današnjih vojno-tehničnih pripomočkih ne moremo niti sproti zasledovati.

Zato se izogibajte ljudi, ki vedo povedati, da so ravnokar izvedeli, koliko vojaštva se zbira v tem ali drugem kraju, kako prevažajo topove in municijo na to ali drugo mejo naše države. Zavedajte se, da so med nami ljudje, ki prejemajo velike plače za to, da širijo med nami razburljive vesti samo

Kmečko-delavska politika

VI. Kredit v demokratični kmečko-delavski državi.

Globoko spoznanje razodeva slovensko reklo, da stoji svet na upanju. Upanje — to je kredit, je podlaga denarja, ki je zmerom le toliko vreden, kolikor človek zanj dobi; upanje pa je tudi podlaga vse gospodarske delavnosti. Najprej je človek kreditiral sam sebi, ko se je polotil nečesa, s čimer si je hotel življenje olajšati ali napraviti prijetnejše. Ko je človek izdelal prvo kame-nito sekuro, je bilo delo zvezano s kreditom. To se pravi, človek si je moral pripraviti dovolj živeža, da se je v miru lahko nečesa polotil. Vedel se ni, ali se mu bo delo posrečilo ali bo trud zaman. Ko pa je sekuro napravil, si je ustvaril že neko premoženje. Živež bi se mu bil pokvaril, sekira pa mu je ostala in njena raba je človeku olajšala življenje in pridobivanje. Človeku, ki je s prvo sekuro dokazal, da jo zna izdelati, so potem lahko drugi kreditirali. Preskrbeli so ga z živežem z namenom, da tudi njim napravi tako orodje.

Po enakem načelu dajemo, oziroma bi morali dajati kredit še dandanes. Šele človeku, ki je z lastno pridnostjo in iznajdljivostjo dokazal, kaj zna, morejo tudi drugi zaupati, ter mu tudi vsa-sih zaupajo, kadar pričakujejo od tega kreditiranja dovolj velik dobiček.

Tukaj pa pridemo do točke, kjer se mora v demokratični kmečko-delavski državi kredit razlikovati od kredita, kakršen je v navadi v meščanski gospodarski družbi. Demokratična kmečko-delavska država mora omejevati brezdelne dohodke, mora pa tudi pospeševati proizvodnjo življenjskih potrebščin, da s tem prvič preskrbi državljanom čim večji delež dobrin kot plačilo za delo, drugič pa z enakomerno proizvodnjo in ureditvijo potrošnje zavaruje vrednost denarja. Razen tega pa hoče demokratična kmečko-delavska država dati proizvodnji dobrin tisto smer, ki se ji zdi glede na kmeta in delavca in za vso narodovo skupnost najbolj potrebna.

Demokratična kmečko-delavska država torej ne more dopustiti, da bi bila proizvodnja za življenje potrebnih do-

zato, da naše ljudstvo čim bolj vzemirijo in zbežajo. Vsi upamo, da bo naši državi vojna prihranjena, ni pa seveda izključeno, da prizadene tudi nas. Razdiralno delo, ki ga danes opravljajo razni razširjevalci vznemirjujočih vesti, pa je namenjeno ravno za tisti čas, ko bo treba mogoče tudi pri nas prijeti za orožje. Upajo namreč, da nas bodo do tedaj že tako živčno zmehčali, da sami ne bomo vedeli, ne kam ne kod, in da bomo zgubili vero v svojo moč in svoje poslanstvo.

Zato povejmo odkrito vsem svojim somišljenikom, da je vsak tisti, ki naseda vestem tujih agentov ali celo razširja njih vesti, podoben ali enak dezertarju, ki odvzame puško in se preda sovražniku.

Ostanimo mirni in glejmo z zaupanjem v bodočnost. Bodimo prepričani, da tisti, ki danes drže v rokah krmilo države, vedo, kaj zahtevata čast in korist naše države.

D—č.

brin odvisna od proste volje posameznikov, ki mislijo pri kreditiranju zgolj na dobiček. Če je treba toliko in toliko čevljarjev, da bo narod obut, toliko in toliko blaga, da bo narod oblečen ter toliko in toliko kruha in mesa, da bo narod sit, tedaj morajo dobiti usnarji, čevljarji, tkalci, kmetje, živinorejci, mlinarji, peki in drugi kredit za delavnice, orodje, stroje, volno in predvno, semena, gnojila, plemensko živino itd., kadar ti proizvajalci nimajo lastnih sredstev, pa so že dokazali, da bi bili sposobni življenjske potrebščine proizvajati. Samo po sebi se razume, da mora biti v demokratični kmečko-delavski državi na razpolago tudi kredit za ustvarjanje splošnih pogojev za napredek gospodarstva, to je za gradnjo železnic, pristanišč, skladišč, elektrarn itd. Ta kredit pa mora biti poceni in uživati ga smejo le ljudje ali združbe, ki ga ne zlorabljajo.

Seveda pa si ne smemo predstavljati, da bo demokratična kmečko-delavska država lahko kreditirala, kolikor bo hotela. V vsakem gospodarstvu je mogoče kreditirati le toliko, kolikor se prihrani. Prihraniti pa moremo kaj le, če se začasno odrečemo užitku. Zato mora demokratična kmečko-delavska država v korist napredka skupnosti začasno kdaj tudi omejiti pridobivanje in uživanje manj potrebnih dobrin. Če tega ne bi storila, bi se pregrešila nad osnovami gospodarstva in nasledki bi prizadeli vse ljudstvo. Poudariti moramo tudi, da demokratična kmečko-delavska država iz lastnega premoženja ne bo in ne bo mogla dajati kreditov kot nekaj denarni zavod, čeprav je naravno, da bo njeno premoženje (železnice, državni rudniki, monopolne tovarne itd.) še veliko večje kot je premoženje meščanskih držav. Misel demokratične kmečko-delavske države je sploh nasprotna misli čistega državnega kapitalizma, ker bi ljudstvo ne moglo imeti dovolj kontrole nad denarnim kapitalom, če bi bil ves v državnih rokah.

V demokratični kmečko-delavski državi se bo denarni kapital zbiral največ v zadržnih ustanovah, občinskih hranilnicah, pokojninskih zavodih, bolniških blaginjah in zavarovalnicah. Ker bo obrestni donos v teh zavodih zbranega denarja namenjen predvsem starostni, nezgodni in bolniški preskrbi itd., je jasno, da ta denar ne bo smel biti izposojen špekulantom in zapravljivcem, temveč le delavnim ljudem in za namene, ki povzdigujejo blaginjo skupnosti. Prav tako pa ne bo smel biti izposojen na visoke obresti, ker mora velik dohodek za socialne naloge priti od velikega premoženja, ne pa od visokih obresti. To se pravi, zbrati je treba z delom veliko premoženja, da bo mogla skupnost potem od dohodkov dela in povečanega premoženja vedno več dajati posamezniku, ki terja od skupnosti svojo pravico nezgode, starosti, bolezni in onemoglosti.

Dandanes kmet ne dobi cenene kredita za nakup živine, orodja, semen itd., ker gre denar iz kmečkih hranilnic v banke, ki ga posojajo špeku-

lantom, kmetu pa le izjemoma in le na drago vknjižbo in visoke obresti. V demokratični kmečko-delavski državi se mora kmečki denar posojati predvsem kmetu. Pri tem se ne sme zgoditi, da kmet n. pr. za nakup živine dobi kredit ali pa ne, temveč ga mora dobiti, če živino lahko redi. Enako se mora uveljaviti načelo, da se delavski in obrtniški prihranki ter starostno-zavarovalni prispevki prvenstveno porabijo za kredite delavcem, obrtnikom, malim industrijam ter za zidanje stanovanjskih hiš, delavnic itd.

Ne smemo namreč pozabiti, da tiči največje zlo naše dobe v tem, da mnogo ljudi brez dela uživa velike dohodke, medtem ko drugi za svoje delo dobe premalo ali so celo brez lastne krivde izključeni od dela in dohodka. Teh razmer pa je veliko kriva tudi napačna razdelitev kredita, ki se zdaj daje le po prosti volji onih, ki imajo denar v rokah.

J. R.

Podlaga sporazuma

«Slovenci smo narod, ki hočemo skupno politično življenje s Hroati in Srbi; zato priznavamo državno združenje z dne 1. decembra 1918. leta. Na tej podlagi zidajmo dalje v duhu sporazuma! Geslo slovenske politike mora biti: Nazaj k 1. decembru 1918. leta za revizijo vidovdanske ustave v smislu avtonomne Slovenije v federaciji s Hroati in Srbi!»...

«Ako so se dne 1. decembra 1918. leta združili Srbi, Hroati in Slovenci v skupno državo, je bila to posledica zgodovinsko danega položaja, kakor ga je bila ustanovila svetovna vojna. Južno slovanstvo je pa slovenstvo, hrvaštvo, srbstvo in bolgarstvo, ki si tako slede po svoji zemljepisni legi in tudi jezikovno-duševno. Mimo tega prirodnega dejstva ne bi smeli iti nikoli, ker Slovenca vodi pot do Srba po Hrovatu, a ne preko njega ali proti njemu.»

(Dr. Dragotin Lončar v «Avtonomistu» 1922. leta.)

«Na temelju tako težkih izkušenj prihajamo do neizbežnega zaključka, da se je treba vrniti na 1918. leto kot izhodišče in započeti odločen in čim boljše organiziran boj proti tej hegemoniji (nadbladi) z namenom, da se hegemonija odstrani iz vseh naših krajev»...

(4. točka zagreških punktacij z dne 7. novembra 1932. leta.)

Naročajte

„Slovensko zemljo“!

Gospodarske razmere v Rusiji

Kakor smo poročali že v prejšnjih številkah, je bila pretekli mesec v Rusiji naša trgovinska delegacija, ki je imela nalogo, da sklene z Rusijo trgovinsko pogodbo o izmenjavi dobrin med našo in rusko državo, ki se sedaj uradno imenuje Zveza sovjetskih socialističnih republik (SSSR). Med delegati našega trgovinskega odposlanstva je bil tudi znani gospodarski sodelavec dr. Mačka in hrvatski gospodarski pisatelj dr. Rudolf Bičanić, ki je napisal tudi knjigo «Gospodarska podlaga hrvatskega vprašanja», v kateri je na podlagi statističnih podatkov pokazal krivično razmerje med prečanskimi kraji, ki so se združili v kraljevino Jugoslavijo in bivšo kraljevino Srbijo.

O svojih vtisih, ki jih je mogel ob priložnosti svojega bivanja v Rusiji dobiti, je dr. Bičanić dal takoj po svojem prihodu iz Rusije že precej izjav raznim časnikarjem. V soboto, dne 1. t. m. pa je imel v Zagrebu predavanje v dvanajstih Delavski zbornici, kjer je po poročilu «Hrvatskega dnevnika» o gospodarskih razmerah v Rusiji povedal naslednje:

«V Rusiji je posameznik samo «nič», to se pravi, da ne pomeni nič. Vsak se mora podvreči skupnim koristim. V Moskvi ni zasebnih trgovin, ker so vse trgovine državne. Pred trgovinami opazimo lahko dolge vrste ljudi, ki čakajo, kdaj pride nanje vrsta. Te vrste kupujočih ljudi so tam tako v navadi, da jih opazamo celo pred stojnicami, kjer prodajajo časopise. Čeravno napreduje proizvodnja z velikimi kora-

ki, vendar se ne morejo vsi preskrbeti s potrebščinami, ker prihaja v Moskvo zelo mnogo ljudi. **Plače v Rusiji niso enake in se gibljejo od 200 do 30.000 rubljev mesečno!!** Tako na primer ima snazilka v gostilni mesečno plačo od 200 do 300 rubljev, medtem ko ima ravnatelj tovarne plačo od pet do šest tisoč rubljev!! V Rusiji so umetniki, katerih dohodki znašajo mesečno do 30.000 rubljev. Aleksej Tostoj, potomec ruskega pisatelja, ima letni dohodek milijon rubljev. Službeni tečaj rublja je 10 dinarjev, toda njegova kupna moč je po eden ali dva dinarja. Zato so pa tam stanovanja zelo poceni. Pri nas odpade na stanovanje od 30 do 40 odstotkov mesečnih prejemkov, a v Rusiji pride stanovanje veljati največ do 10 odstotkov mesečnih dohodkov. Stanovanje se plačuje seveda v primeri z udobnostjo in prostornino. Na več stanovanj skupaj pride samo po ena kuhinja. Ljudje se oblačijo zelo skromno, vendar se opaža, da si ženske tudi že mažejo ustnice. Najbolj gledajo na modo mlajši ruski oficirji. Lahko se dobe tudi boljše obleke, ali je treba nanje čakati. Ljudje dobro in mnogo jedo. To je očitno zato, ker je tam zima zelo huda in potrebujejo zato več hrane. V vseh trgovinah, razen v tistih, kjer prodajajo živež, kakor tudi v pisarnah, začne delo ob desetih dopoldne, a konča ob štirih popoldne. Neverjetno poceni so zdravila. Ravno tako so zelo poceni predmeti, velike in splošne porabe. Proizvodi živinoreje imajo enako ceno kakor pri nas. Meso stane deset do štirinajst rub-

ljev za kg, mast 25 rubljev, surovo maslo 26 rubljev, mleko 1.80 do 2.50 rublja. Cenejši ženski čevlji stanejo 70 rubljev, a boljši čevlji do 180 rubljev. Varčuje lahko vsak. Na hranilne vloge se plačuje po 4.50 odstotkov obresti. Ravno tako nalagajo ljudje prihranke tudi v državne papirje. Vsak lahko zida hišo, toda samo zase in je ne sme oddajati v najem. Pravica zasebne lastnine je priznana na vse predmete, ki jih osebnost uporablja. Kdor ima 12.000 rubljev, si lahko kupi avto. Tudi pravica dedovanja je priznana na vse predmete, ki služijo osebni porabi.»

Toliko iz tega zanimivega predavanja, da bodo naši somišljeniki poučeni o razmerah v Rusiji. V svojih prejšnjih izjavah je dr. Bičanić povedal med ostalim, da je Rusija dežela dela in organizacije in **da je to svet zase, ki ga ne moremo meriti z evropskim merilom.** Na stotisoče hektarov zemlje je obdelane in ravno toliko zemlje tudi neobdelane, ki čaka marljivih ljudi, da jo obdelajo. Ruska armada je tehnično zelo dobro opremljena in pripravljena braniti svojo domovino.

Poljedelska proizvodnja se normalno razvija. Poprečni kolhoz (skupno gospodarstvo soseske) meri po 1500 hektarov in na vsak kolhozni dom odpade po 20 hektarov zemlje, torej več, kolikor odpade pri nas poprečno na vsako kmetijo. Seveda pa so tudi predeli, kjer odpade na vsak dom manj zemlje. V teh krajih je zato treba vpeljati bolj intenzivno gospodarstvo in izvrševati razna izboljševanja.

Vojni položaj

Po udaji belgijske vojske dne 28. pret. m. je kazalo, da bodo Nemci zajeli v Flandriji (južno-zapadni del Belgije in severno-zapadni del Francije) znaten del zavezniške vojske, ki se je nahajala v zelo neugodnem položaju. Zajeli so res dele francoske armade, ki ji je poveljeval general Prioux in poveljnika Priouxa samega, toda znaten del te armade se je vendarle prebil do Dunkerquea, edine večje luke, ki so jo obkrožili zavezniški še obdržali za prepeljavo svoje vojske v Anglijo, in ki so jo potem, ko so bile vse čete spravljene na varno, popolnoma porušili — tako, da so napravili pristanišče popolnoma nerabno in so Nemci 4. t. m., ko so zasledili Dunkerque, našli same razvaline. Po vseh poročilih so se vojske obeh tabarov v tej obkoljevalni bitki držale nad vse junaško ter pokazale, da se dandanes vojščak v kratkem privadi tudi najbolj presenetljivim in strahotnim načinom vojskovanja. Po dnevnih vojnih poročilih lahko sodimo, da se je zavezniškom posrečilo rešiti iz Flandrije kljub skoraj izvršeni obkolitvi in kljub najhujšemu pritisku nasprotnika, največji del svojih čet in to celo z izgubami, ki z ozirom na način vojskovanja niti niso tako velike. Nekateri časniki so posrečeni umik zavezniške vojske razglasili celo kot zmago, kar je seveda častnikarsko pretiravanje. Ne moremo pa reči, da bi bil ta umik opazen poraz, kajti v vojno-političnem poplenu je ta posrečeni umik celo znaten uspeh. Prvič so se zavezniški izkazali kot enakovredni in hrabri nasprotniki, drugič so z vsakim dnem obrambe okrepili položaj francoske fronte ob Aisni in Sommi, tretjič pa je spričo tega Italija spet odložila svojo odločitev.

Razumljivo je torej, da je general Blanchard, poveljnik umikajoče se zavezniške vojske v Flandriji prejel eno najvišjih odlikovanj.

Na severnem Norveškem so zavezniške čete po večtedenskih naporih dne 29. maja zavzele Narvik. S tem so si zagotovile močno oporišče za nadaljne operacije na Norveškem, morebitno zvezo z Švedsko in oporišče za pomorsko kontrolo nad severno-vzhodnim delom Atlantskega morja. Razen tega bo-

do zavezniški pozimi, ko je baltsko morje zamrznjeno, lahko dobivali švedsko železno rudo, ki jo zdaj skozi švedsko pristanišče Lulea dobiva Nemčija.

S kitajskega bojišča ni pomembnejših poročil, pač pa je pomembno, da je Španija razglasila, da hoče ostati nevtralna, čeprav so nekateri časniki že poročali, da se namerava udeležiti vojne proti zavezniškom. Pomembno je tudi veliko oboroževanje Združenih držav severne Amerike, ki so se jele čutiti ogrožene in hočejo biti pripravljene na vse.

Mnogi, ki z zanimanjem berejo vsakdanja vojna poročila, ugibljejo, čemu in zakaj se je v Flandriji obkoljena zavezniška vojska, ki je šla z belgijskimi četami vred gotovo precej nad pol milijona mož, že takoj po predoru nasprotnika do morske obale nad Sommo, pripravila na umik. Tako številna vojska, pa čeprav obkoljena, bi se bila vendar lahko dolgo držala, ker bi mogla čez Rokavski preliv iz Anglije redno dobivati hrano, municijo, orožje in pomoč, ter tako kljub izgubam in napo-

rom vztrajati do ugodnega trenutka. Ker častnikarska poročila ne povedo vsega, kar je za presojo treba vedeti, je seveda težko uganiti pravi vzrok. Sama učinkovitost orožja in taktike nasprotnika ne more vsega pojasniti. Mogoče so napravili zavezniški veliko napako s tem, da niso že pred obkolitvijo iz prvih bojnih črt vzeli belgijskih čet, ki jih je umik iz domovine gotovo precej potrl. Mogoče so tudi zavezniški sprevideli, da ne bo mogoče doseči sporazuma za popolnoma enotno vojno vodstvo, ki je v takih položajih neobhodno potrebno. Natančno bomo vse vzroke zvedeli šele kasneje.

Mnogo ugibljejo tudi o nadaljnjem razvoju vojne in ali se bo nemška vojska vrgla prej na Anglijo ali na Francijo. Dne 3. junija so Nemci z veliko množino letal napadli Pariz, kar pa še ne pomeni mnogo. Ali se bo nemška ofenziva nadaljevala že zdaj ali pozneje, ne more nihče vedeti. Možnosti za razne operacije je mnogo in sedanji način vojskovanja bi se n. pr. precej obnesel tudi v Afriki. Zato nima pomena, da bi si z uganjanji belili glave in tratili čas. Počakajmo mirno kar bo, medtem pa mislimo nase in skrbimo na lastno pripravljenost.

Vojna in politika

Tehnika, gospodarstvo, vojna in politika imajo odločilen vpliv na naše življenje. Čudno pa je, da ravno o teh stvareh v obče naše izobraženstvo malo ve, kakor vesta kmet in delavec. Dosti ljudi je, ki sicer čutijo pomembnost tehnike, gospodarstva, vojne in politike, ki pa se preučevanju in spoznanju teh pojavov ognejo s preziranjem — češ, to so stvari, ki zanimajo zgolj materialiste — ali pa celo s preprostim sovraštvom. Tako menijo, da so vse zadevščine najbolj kratko rešili zase in za druge. Pri vsem se še hvalijo, da so idealisti, ki hočejo narod povzdigniti na višjo stopnjo omike. Kadar pa je nesreča tu, govore o brezsrčnosti, posurovelosti in vsem močnem, samo o tem ne, da socialne nesreče niso neizogibno zlo, temveč zlo, ki razumnim ljudem ne pride nepričakovano, ter se razumni ljudje na ne-

varnost tudi pripravijo, da se zla lahko ubranijo.

Ker je politika urejevanje razmerja posameznika do organiziranih človeških združb in urejevanje razmerja takih političnih združb med seboj, je naravno, da morajo tako posamezniki kot politična bitja, kakor organizirane človeške združbe, pri urejevanju medsebojnih razmerij poleg tehnike, gospodarstva in drugih zadev upoštevati tudi vojno. Slednjo tem bolj, čim bolj tudi na vojno samo vplivata tehnika in gospodarstvo tako močno, da dandanes vojna zajemlje usodo nešteti množic in stiska s svojo krvavo roko za vrat slehernega, in naj bo še tako daleč od bojišča in še tako skrit.

V prejšnjih treh sestavkih «Vojščak in orožje», «Moč in premoč» ter «Strategija in taktika», smo glede na sedanjo vojno podali nekaj navodil in po-

jasnil, ki utegnejo razumnim ljudem v trenutnih razmerah koristiti. Ne smemo pa misliti, da bo konec sedanjega vojskovanja tudi že konec vojn. Zato bodo vse izkušnje iz sedanje vojne vplivale na način in razvoj našega življenja ter s tem seveda tudi na politiko veliko bolj, kakor so vplivale stare vojne.

Ne bomo posebej govorili o novem družbenem redu, ki ga po vojni vsi pričakujejo, ker nov družbeni red narokujeta bolj tehnika in gospodarstvo kakor pa vojna sama. Vojna sama bo uvedbo novega družbenega reda le pospešila, ker bo vsoljenu svetu jasno, da je milijone organiziranih ljudi, ki zdaj samo uničujejo, mogoče organizirati tudi za velika in koristna dela. In kakor se za uničevanje sklepajo zveze velikih združb, prav tako se bodo take zveze potem sklepale za človeški skupnosti koristna dela. To se pravi, navzlic vsemu sovraštvu med narodi bodo mednarodne zveze po vojni še večje in trdnjše kakor so bile kdaj prej. Pod besedo «mednarodne» pa si ne smemo misliti «vsenarodne» zveze, kajti to bi bila nevarna zmeta. Sedanje vojskovanje bo marsikaj razčistilo med evropskimi narodi, in Slovanom bo zapadna Evropa rada ali nerada priznala enakovrednost in enakopravnost, ne mislimo pa, da bo to zapadna Evropa priznala tudi vsem rumenim in črnim narodom. Zato tudi po tej vojni še ne bo popolnega soglasja med nami ter zapadno in severno Evropo, ker je naravno, da narodi, ki hočejo živeti zgolj od svojega dela, ne bodo mogli popolnoma zaupati narodom, ki bi hoteli še nadalje živeti od dela podjarmljenih kolonialnih narodov.

Še manj nas bo volja, da bi z imperialističnimi narodi sklepali pretesne zveze, ki bi nam nalagale celo pomoč v vojni. Ker bodo vojne človeštvu še nadalje grozile, je naravno, da se bomo tesno zvezali le z enako mislečimi narodi. Take zveze pa bodo nujno potrebne, kajti vojne izkušnje bodo nazorno pokazale, da morejo mali narodi obstati le v federaciji, ki predstavlja tolikšno gospodarsko, vojno in politično silo, da stoji ravna poleg vsake sosedne velesile.

Taka federacija (zveza) bo zahtevala seveda drugačne državne oblike ter seveda tudi drugačno, socialno gospodarsko, kulturno in vojno-tehnično politiko. Carinske meje bodo morale v federativni državi pasti in da bo taka federativna država lahko gospodarsko in politično res dovolj samostojna, bo potrebno ne samo najbolj živo sodelovanje narodov te federativne države, temveč tudi precejšnje izenačenje njih gospodarske in kulturne ravni ter tolikšna politična zrelost, da se bo vsak narod lahko podvrgel tistim zahtevam, ki jih bo federativna država v korist skupnosti postavila.

Teh zahtev pa ne bo malo in najsi bo tudi federativna država urejena po načelu, da imej v njej vsak državni narod čim več svobode in samostojnosti. Veliko teh zahtev bo narekovala ravno potrebna pripravljenost za primer vojne. Potrebne bodo velike prometne in obrambne naprave, ki bodo morali zanje prispevati vsi narodi, ki pa bodo narode ob meji seveda bolj prizadele. Razlastitve in omejitve zasebne lastnine, ki jih bo neizogibno terjala novi družbeni in gospodarski red, bodo mnogokdaj narekovali tudi vojni oziri. Pomislimo samo, da bi morala biti mesta za primer vojne popolnoma drugače zgrajena kot so sedaj. Treba jih bo na novo pozidati in to ne pojde brez občutnega poseganja v zasebno lastnino. Kakor vidimo že zdaj, pa bo tudi vojaška in vojna služba slehernega državljanca drugačna in obsežnejša, kot je bila nekdaj, ker bo moralo biti tudi vse gospodarstvo organizirano drugače kot je bilo prej.

Morda se kdo čudi, da kot list slovenske kmečko-delavske stranke toliko pišemo o teh stvareh, ko vendar poučujemo, da mora biti osnova vse politike človečnost. Res je, hočemo in poudarjamo človečnost, toda če smo politiki, ne smemo biti idealistični sanjači, temveč moramo gledati stvari

Kriza demokracije v Angliji

Pred dvema tednoma je bil v Angliji izglasovan in potrjen zakon, s katerim se odpravlja nedotakljivost zasebne lastnine in s katerim se stavljajo osebni svobodni tudi druge bistvene omejitve.

Ob tej priložnosti so nasprotniki demokracije oznanjali zmago avtoritarne miselnosti in polom demokratične miselnosti v njeni domovini Angliji. Označili so jo kot nesodobno, kot nekaj kar se je preživelo in nima več življenjske sile. Pristaši fašizma vidijo v tem angleškem ukrepu moralno zmago miselnosti, ki vlada v Nemčiji in Italiji, socialisti pa nasprotno — zmago ideje kolektivizma. Dnevnik so objavili celo navdušeno izjavo Bernarda Shawa, znanega angleškega oziroma irskega pisatelja in prijatelja Sovjetske Rusije, češ da je Anglija na en mah izvršila to, česar ni zmogla v celoti Sovjetska zveza v 23. letih. Taki zanešenjaki trdijo, da je s tem Anglija postala komunistična!

Vse to je močno pretirano. Omenjeni zakon ni nasledek socialnih razmer in ne predstavlja v bistvu **socialno-prevratnega dejanja**, temveč je samo zasilen ukrep izrazito vojaškega značaja. Anglija pač računa z možnostjo napada na svoje lastno ozemlje in s tem v zvezi s proslulo «peto kolono», to je z notranjimi sovražniki. Da se pred temi kolikor mogoče zavaruje, bo pač morala marsikoga vtakniti v zapor brez velikih ceremonij, zasliševanj in dokazovanj, ki jih zahteva dosedaj veljavno angleško pravo. Vojski bo potreben material: orožje, strelivo, prevozna sredstva in hrana, česar pa ne bodo mogli dobivati na dosednji način, to je z dobavami s strani zasebnih podjetnikov in podobno. Voja postavlja državo pred dejstvo, da mora hitro in brez vseh formalnosti izvesti razlastitve, spopolniti zaloge ter da se pri tem ne ozira na zakone, veljavne v normalnih časih, ko ni vojne.

To je **edini razlog** za ta zakon. Angleške oblasti se hočejo izogniti očitkom protizakonitosti in protustavnosti pri svojih bodočih odločitvah in zato so odpravljene dosedaj veljavne določbe. Stvar za Anglijo v bistvu ni novost. Že svoje dni je bila navada, da je narodno predstavništvo izdalo po ukrepih v iz-

rednih razmerah, ko se je morda kršilo načelo osebne svobode, tako imenovane «indemnity act», to je nekako amnestijo za oblastva, ki so na ta način bila oproščena nasledkov, ki bi jih sicer v normalnih časih morala zadeti. Razlika je samo v tem, da se je včasih delalo to naknadno, sedaj pa je parlament že vnaprej dal vladi taka obsežna pooblastila.

Angleške gospodarske, politične in socialne razmere so bile do te vojne precej ustaljene, tako da položaj ni bil zrel za kak prevrat. Tudi demokracija ni v Angliji pokazala nevšečnih strani, zaradi katerih bi jo narodno predstavništvo odpravilo. Vzrok za ta sklep torej ni bila slabost demokracije in v njem ne moremo videti znamenja za krizo v demokratični miselnosti.

Vsekakor ne smemo podcenjevati pomena nove nastalega položaja. Kajti nekoliko pravne osnove za uvedbo fašizma ali komuizma je sedaj dane. Toda, če pomislimo, da bi bilo treba za uvedbo komunizma dejanske socializacije, to se pravi, v prvi vrsti razlastitve velikih podjetij, njih uprava po delavskih sosvetih, podreitev proizvodnje načrtnemu gospodarstvu, razlastitve veleposestev, opustitve izkoriščanja kolonij itd., skratka bistvene izpremembe temelja, na katerem sedaj sloni angleški imperij — si moramo biti na jasnem, da do tega danes še ne bo prišlo. Lordi, bankirji in drugi bogataši, ki sede v angleškem narodnem predstavništvu in vsa konservativna stranka, ki je predstavica premožnih slojev — pač niso ljudje, ki bi mogli socializirati kraljevino Anglijo. Dejstvo, da je bil zakon tako hitro in brez težav izglasovan, nam nazorno kaže, kako malo računajo angleški bogataši na izvajanje tega zakona pri izvedbi socialnih izprememb.

Vendar se dogodki in izpremembe tako naglo vrste druga za drugo, da ni mogoče trditi, da ne stoji britanski imperij pred izpremembami zgodovinskega pomena. Če pride do teh sprememb, bi pa seveda do njih prišlo tudi v primeru, če ne bi bila s tem «zakonom majorja Attle-a» (voditelja delavske stranke) v Angliji sedaj začasno odpravljena nedotakljivost osebne svobode in zasebne lastnine.

Š.K.

IZ DOMAČE POLITIKE

Ruski poslanik iz Sofije v Belgradu

V petek, dne 31. maja je prišla v Belgrad delegacija ruskega poslaništva iz Sofije, da izmenja z zastopniki naše vlade potrdilne listine o sklenjenem trgovinskem sporazumu med Rusijo in našo državo. Ruska delegacija je bila že na kolodvoru ob svojem prihodu lepo sprejeta. Delegacijo je vodil ruski poslanik na bolgarskem dvoru v Sofiji Anatol Josipovič Lavrentijev, v njegovem spremstvu pa so bili tudi tajnik ruskega poslaništva v Bolgariji Krinjev, zastopnik ruske časnikarske agencije Taas za Balkan, Mozorov in uradnica ruskega poslaništva v Bolgariji Strigova. Ob desetih dopoldne so se člani ruske delegacije vpisali v dvorske knjige, nato pa so odšli v naše zunanje ministrstvo, kjer so bili sprejeti od našega zunanjega ministra Cincar-Markoviča, ki je delj časa razgovarjal z ruskim poslanikom. Ob pol dvanajstih jih je sprejel ministrski predsednik Cvetković in takoj nato podpredsednik vlade dr. Maček.

O svojem razgovoru z ruskimi delegati je dr. Maček izjavil časnikarjem naslednje: «Ne morem reči nič drugega,

kakor to, kar sem povedal že gospodu poslaniku: da mi je namreč posebno drago, da ga lahko pozdravim ne samo kot zastopnika Zveze sovjetskih socialističnih republik (SSSR), temveč tudi kot predstavnika bratskega ruskega naroda in to tako v imenu kraljevine Jugoslavije, kakor tudi v imenu hrvatskega naroda, ki ga v Belgradu zastopam.»

Iz predsedstva vlade se je ruski poslanik odpeljal v naše trgovinsko ministrstvo, kjer ga je sprejel resorni minister dr. Andres.

Nato sta ruski poslanik Lavrentijev in naš zunanji minister v zunanjem ministrstvu podpisala ratifikacijske listine o trgovinski pogodbi med rusko in našo državo. Zvečer pa je knez Pavle sprejel ruskega poslanika v avdijenci v svojem dvorcu «Belem dvoru».

Minister trgovine in industrije dr. Andres je članom ruske delegacije priredil slavnostno večerjo v hotelu na Avali in je med večerjo pozdravil ruskega ministra Lavrentijeva z naslednjim pomembnim nagovorom:

«Gospod minister! Obnovo gospodarskih odnosov med Sovjetsko Rusijo in kraljevino Jugoslavijo smo tudi mi pozdravili kot važen in vesel dogodek. V dejstvu, da se je vzpostavila medsebojna trgovina, smo videli okno, ki odpira nove poglede za našo izmenjavo in za ves naš gospodarski razvoj, katerega sedanje izredne razmere delajo to-

liko ovir. Med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo so široke možnosti za izmenjavo blaga. Sovjetska Zveza lahko v veliki meri spremeni sedanji ustroj naše zunanje trgovine ne samo kot dobaviteljica raznih surovin: petroleja, bombaža, železa in drugega, temveč tudi kot dobaviteljica strojev vseh vrst in industrijskih predelanih izdelkov. Od svoje strani mi lahko uvažamo v Sovjetsko Zvezo mnogo poljedelskih, rudarskih in manufakturnih izdelkov.

Trgovinska pogodba med Jugoslavijo in Sovjetsko Rusijo z dne 1. maja t. l. predstavlja ugodno podlago za delo. Na nas je zdaj, da tej pogodbi damo popolno važnost in da izkoristimo vse možnosti za izmenjavo blaga.

Toda tako pogodbo so pri nas ocenjevali ne samo z gospodarskega, temveč tudi s političnega stališča. V njej je naše ljudstvo videlo davno željo po obnovi odnosov z velikim ruskim narodom, s katerim ga vežeta ne samo sorodna kri in jezik, temveč tudi kulturna izročila in spomini na sodelovanje v preteklosti.

Na čelo pogodbe smo napisali, da začnemo obnovo trgovinskih odnosov z željo, da ustvarimo trajne pogoje za prijateljstvo in sodelovanje med obema državama in njunimi narodi. Vse naše kmetско ljudstvo želi, da vidi čimprejše uresničenje teh pogojev in obnovo

— **Naši muslimani in sedanja vojna.** Vrhovni poglavar naših muslimanov, Reis ul ulema Fehim Spaho je razglasil svojim vernikom poslanico, v kateri jih poziva, da krepe vsi vero v enega Boga, vero sami v sebe, v strnjeno našega naroda in veliko bodočnost naše države. V svoji poslanici pravi, da stojita država in narod danes za nas vse nad vsemi drugimi interesi in da je treba že v kali zatreči vsak poizkus, ki bi hotel rušiti vero v naš narod in bodočnost naše države, ker se muslimani pri nas dobro zavedajo dobrin, ki jih uživajo v svoji rodni državi, kjer so enakovredni državljani z vsemi drugimi. Ljubezen in sloga sta potrebni danes vsem državljanom, pa naj pripadajo tej ali drugi veri.

— **Občinske volitve na Hrvaškem,** o katerih izidu smo poročali v prejšnji številki «Slovenske zemlje», še vedno razburjajo duhove političnih skupin, ki so pri teh volitvah nastopile. Posebno ostra polemika (prepir) se je razvnel med skupino Samostojnih demokratov in med JRZ ter ostalimi srbskimi skupinami, ki so tudi nastopile pri teh volitvah s svojimi volilnimi seznamami.

Mi menimo, da bi vsi ti prepiri prav lahko izostali, če bi bile volitve svobodne, to je tajne in bi se v takem primeru pač vsaka skupina morala zadovoljiti z uspehom, ki bi ga v takem enakem boju izbojevala. Javne volitve pa nikdar niso bile in nikdar ne morejo biti izraz prave ljudske volje, to naj si zapišejo v album tako voditelji HSS, kakor tudi Samostojni demokrati.

— **«Slovenija», slovenski tehnik,** ki neomajno zagovarja slovensko samobitnost, v politiki in gospodarstvu, pri naša v svoji 20. številki naslednji sestavek, s katerim brez pridržka soglašamo:

«Pri nas doma se Slovenci zgubljam v malotah in tekmuje v nesamostojnosti. Za nekatere je menda kar nekaj nezasišane, če se ne bi pri svojem političnem delu mogli nasloniti na kakšno izvenslovensko organizacijo. Tako se v zadnjem času veliko govori

prijateljskih vezi z ruskim kmečkim in delovnim ljudstvom.

V tem znamenju dvigam čašo za vaše zdravje in za srečo vašega velikega naroda.»

Ruski poslanik in opolnomočeni minister Lavrentijev je na zdravico našega trgovinskega ministra odgovoril naslednje:

«Z zadovoljstvom sem vzel na znanje željo, sporočeno od vaše strani, gospod minister, ter vas s svoje strani naprošam, da sprejmete moje prisrčne čestitke ob izmenjavi odobritvenih listin sporazuma, sklenjenega 11. maja t. l. med Jugoslavijo in med Zvezo sovjetskih socialističnih republik. Dovolite mi, da poudarim svoje osebno zadovoljstvo, da se mi je nudila prilika za obisk v jugoslovanski prestolnici. Izkoriščam to priliko, da izrazim svojo globoko zahvalo vam gospod minister, za vaše prisrčne želje in da izražujoč svoja prijateljska čustva, dvignem čašo za okrepitev naših medsebojnih vezi za napredek narodov naših držav.»

V soboto, dne 1. t. m. se je ruska delegacija odpeljala na Oplenac, kjer so si ogledali grobnico srbskih in jugoslovanskih kraljev. Zvečer jim je vodja naše delegacije, ki je vodil pogajanja v Moskvi, bivši finančni minister Djordjević priredil večerjo v hotelu «Bristol», a opolnoči je ruska delegacija odpotovala nazaj v Sofijo.

in piše o Samostojni demokrati stranki, ki naj bi se iz Hrvatske razširila k nam. Mi zoper to stranko nimamo nič: po začetnih — in ne majhnih! — za- blodah se je nazadnje le znašla in od- tlej je skupaj s Hrvati bila boj za de- demokratizacijo naše države. Bolj pošten je bil ta boj, kakor delo marsikaterega našega človeka, ki morebiti upa, da pride po tej stranki spet do neke poli- tične veljave. Toda načeloma smo zo- per to, da bi katero koli potlično orga- nizacijo imeli skupaj in enotno v dru- gimi narodi. Zveza za določeni namen ali glede na zakonite predpise — prav. Ali v vseh drugih pogledih popolna organizatorična in programatična samo- stojnost. Sicer ne bomo mogli misliti drugega kakor da nam hočejo po stran- skih potih spet pritihotapiti pravkar iz- rinjeni unitarizem.»

— **Ministrski predsednik Cvetković** je bil v soboto in nedeljo, dne 1. in 2. t. m. v Zagrebu, kjer je obiskal svojo hčerko, ki se zdravi v nekem zagreb- škem sanatoriju. Ob tej priložnosti je imel tudi več razgovorov s predstav- niki Hrvatov. Časnikarjem je izjavil, da je za sodelovanje z vsemi skupinami, ki priznavajo sedanji sporazum med Hrvati in Srbi. Na vprašanje časnikar- jev, kaj je resnice na tem, da se dela na ustvaritvi koncentracijske vlade, je iz- javil, da sedaj o kakšni široki koncentra- ciji ne more biti govora. O zunanjem položaju je naš ministrski predsednik izjavil, da vztrajamo slej ko prej na strogi nevtralnosti in da so naši odnosi z vsemi sosedi najboljši ter se nam za- to ni treba ničesar bati.

Nadalje se je izjavil, da je razmerje med njim in dr. Mačkom najbolje. Z iz- idom občinskih volitev v banovini Hr- vatski je JRZ popolnoma zadovoljna. Pri občinskih volitvah se je izkazalo, da je razmerje med Srbi in Hrvati naj- boljše, da pa se srbske skupine med se- boj dele in preganjajo. O odnosih do Rusije je predsednik vlade izjavil, da se ti odnosi razvijajo v pravcu okre- pitve medsebojnih prijateljskih zvez med nami in Rusijo.

Dogodki po svetu

+ **Zakaj se je vdal belgijski kralj?** Vesti o vzrokih kapitulacije belgijskega kralja so tako različne, da si ne moremo ustvariti prave podobe o tem, kaj je v resnici napotilo Leopolda III., da je položil orožje in se predal Nemcem. Nekateri trdijo, da je nanj vplivalo uni- čevalno prediranje Nemcev in je hotel s svojo kapitulacijo (predajo) rešiti bel- gijsko armado. Druga poročila zopet

vedo povedati, da so nanj uplivala tuje države. Dejstvo je, da je kralj zadnje dni pred kapitulacijo živčno zelo obolet in v tej živčni razbolelosti pozabil na izročilo svojega očeta, belgijskega kra- lja Alberta. Dejstvo pa je tudi, da se belgijska vlada ni sodelizirala (ni bila enakih misli) z ukrepom svojega vla- darja. Zato je belgijski parlament sprejel sklep, da bo belgijska armada

kakršne so in kakršne se nam v resnici prikazujejo. Miroljubnost je lepa reč, toda dokler bo miroljubnost za vsako ceno nevarna narodnemu obstoju, toliko časa se ne smemo udajati praznim člo- vekoljubnim sanjam. Take sanje so nam Slovencem že doslej preveč ško- dile.

odložila orožje le skupno s svojimi zavezniki in v primeru, če bodo doseženi njeni cilji: mir, neodvisnost in svoboda Belgije. Na svoji seji z dne 30. maja pa je belgijska vlada sprejela sklep, da belgijski kralj ne more več izvrševati svoje vladarske oblasti, ker se je vdal sovražniku in bo zato do nadaljnjega kraljevsko oblast izvrševala belgijska vlada. Zanimivo je, da se del belgijske vojske še vedno vojskuje na strani zaveznikov. Tudi svoje zlato je belgijska Narodna banka pravočasno poslala v Ameriko, deloma pa v London.

Po poročilu ameriških listov je nemški kancler Hitler kralju Leopoldu III., ponudil belgijsko in nizozemsko krono in naj bi Belgija ter Nizozemska bili eno kraljestvo pod nemškim protektoratom in varstvom, podobno kakor Češka.

+ Nemčija ponuja baje separati mir Franciji? Po poročilih ameriškega časopisa, namerava kancler Hitler ponuditi Franciji separati mir, da bi tako ločil Francijo od Anglije. Čeravno te vesti še niso potrjene, so vendar precej verjetne, ker je Nemčija že ponovno izjavila, da s Francijo nima nobenih sporov in da hoče v sedanji vojni obračunati samo z Anglijo in streti njeno premoč na svetu. Seveda moramo v pojasnilo svojim bralcem povedati, da sta Francija in Anglija danes bolj kakor kdajkoli prej v zgodovini povezali svojo usodo in se bosta skupno bojevali za cilje, za katere sta šli v sedanji boj. To izpričuje tudi zadnja seja zavezniškega vrhovnega sveta, ki je potekla v popolnem soglasju obeh velesil.

+ Belgijska izdaja. Po poročilih francoskih vojaških krogov, se je Nemcem vdor v Belgijo posrečil samo zaradi belgijske izdaje. Baje Belgijci niso razstrelili nekega mostu blizu Maastrehta, preko katerega so nemške čete v glavnem predirale.

+ Poljska vlada obsoja korak belgijskega kralja. Pod predsedstvom podpredsednika poljske republike Rackiewicz, je imela poljska vlada, ki se sedaj nahaja na Francoskem, sejo, na kateri je obsodila postopek belgijskega kralja Leopolda III., ki se je predal Nemcem in izrekla izraze prijateljstva norveškemu, belgijskemu in nizozemskemu narodu ter upanje v končno zmago zavezniškega orožja.

+ Ameriške združene države bodo tudi v bodoče ves svoj razpoložljivi vojni material, predvsem letala, prodajala zaveznikom, to je Angležem in Francozom. Tako je izjavil senator ameriških držav Paper. Značilno je, da se v Združenih ameriških državah vedno bolj širi propaganda za čim izdatnejšo pomoč zaveznikom. Tako je n. pr. preteklo soboto 600 vseučiliščnikov poslalo parlamentu prošnjo, ki jo je podpisal tudi rektor univerze, v kateri ameriški študentje pozivajo vlado, da odobri potrebne kredite in pošlje zaveznikom takoj potrebno pomoč, ker je stvar, ki jo danes branijo zavezniki velikega pomena tudi za Združene ameriške države.

+ Letalski napad na Pariz. V ponedeljek, dne 3. t. m. opoldne je nad 300 nemških bombnikov napadlo glavno mesto Francije — Pariz. Prebivalci mesta so se na dani alarm takoj poskrili v zaklonišča. Po poročilu časopisne agencije Reuter so nemška letala vrgla na mesto nad tisoč bomb, deloma zažigalnih, deloma eksplozivnih. Napad je trajal nad eno uro. Ubityh je bilo pri tem napadu 254, ranjenih pa 652 ljudi. Porušenih pa je bilo v mestu samem 6 hiš, a v predmestju nad 100 hiš, med njimi 4 šole in ena pomožna bolnica. Zažigalne bombe so povzročile nad 50 požarov. Protiletalski topovi so sestrelili po poročilu francoskega vojnega ministrstva nad 25 nemških letal.

Kot odgovor na ta letalski napad so tudi zavezniški bombniki v noči od 2. in 3. t. m. bombardirali nemška letališča, vojaške zgradbe in petrolejska skladišča v Frankfurtu in Monakovem ter nekaterih drugih nemških mestih.

+ Rusija za mir na Balkanu. Kakor poročajo švedski listi, je Rusija ponovno opozorila italijansko vlado, da se Balkana ne sme nihče dotikati in da bi smatrala vsako spremembo v tem delu

Evrope za neposredno ogrožanje ruskih interesov. Podobne vesti so objavili tudi švicarski listi.

+ Churchillovo poročilo o sedanjem položaju. Angleški ministrski predsednik Churchill je dne 4. t. m. imel v parlamentu daljši govor, v katerem je sporočil, da so zavezniški srečno prepeljali iz Flandrije nad 300.000 zavezniških čet. Poudaril je tudi težke izgube, ki so jih zavezniški pri tem umiku utrpeli. Nad 30.000 mož je padlo, ranjenih in pogrešanih. Zavezniški so tudi izgubili nad tisoč topov in skoraj vsa prevozna sredstva, ki so jih imeli na tem bojišču. Ob sodil je nadalje postopek belgijskega kralja, ki je najprej naprosil zaveznike za vojaško pomoč, nato pa brez vednosti zavezniškov odložil orožje in se s svojo armado predal Nemcem, ter s tem spravil zavezniško vojsko v največjo nevarnost. Omenil je med drugim, da je v teh bojih, ko so se zavezniški umikali proti morski obali, angleško letalstvo prizadejalo nasprotniku štirikrat večje izgube kakor jih je imelo samo. Priznal je, da so zavezniški doživeli v

Flandriji velik vojaški neuspeh, ker je francoska armada oslabiljena, belgijska je pa izginila. Velik del francoskega ozemlja z mnogimi rudniki in tovarnami je v nasprotnikovi oblasti, ki obvlada tudi vsa pristanišča ob Rokavskem prelivu do izliva reke Somme. Pričakovati moramo novega nemškega napada bodisi na Anglijo ali na Francijo.

Ob zaključku svojega poročila je Churchill poudaril, da je Anglija pripravljena na tak napad. Izrazil je upanje, da bodo zavezniški končno vendarle zmagali, do tedaj pa se bodo bojevali in če je potrebno tudi več let. Anglija ne bo nikdar kapitulirala.

+ Italija se še ni odločila. Napovedi časopisja, da se bo Italija dne 4. t. m. dokončno odločila ali pojde v vojno ali ne, se niso izkazale za pravilne. Italijanska vlada se je v Rimu sicer sestala k seji, vendar ni sprejela nobenega važnejšega političnega sklepa. Mussolini je v zadnjih dneh dobil važna sporočila od predsednika Združenih držav Roosevelt in predsednika angleške vlade Churchilla.

Naše gospodarstvo

○ **Ljubljanski velesejem odgojen.** Ministrstvo za trgovino in industrijo je izdalo odlok, da se ljubljanski velesejem, ki bi moral biti od 1. do 10. t. m. odgodi do nadaljnjega za nedoločen čas.

○ **Živinski sejmi v Ljubljani** so glasom uredbe kraljevske banske uprave v Ljubljani z dne 25. maja t. l. zopet dovoljeni. Sejmi bodo kakor običajno vsako prvo in tretjo sredo v mesecu na sejmišču poleg ljubljanske mestne klavnice. Sejmi so bili začasno ustavljeni zaradi slinovke in parkljevke v okolici Ljubljane.

○ **Občni zbor «Trboveljske premogokopne družbe».** Konec preteklega meseca je imelo to največje rudniško podjetje v Jugoslaviji svoj občni zbor, o katerem je družba izdala obširno poročilo, iz katerega posnemamo naslednje:

V letu 1938. je znašala proizvodnja nekaj nad 1.400.000 ton premoga, v preteklem letu pa nekaj nad poldrug milijon ton. Vsa proizvodnja premoga je bila tudi prodana. Razen premoga je družba proizvedla in tudi prodala 1938. leta nad 70.000 ton cimenta, a preteklo leto nad 80.000 ton. Na davkih je družba plačala preteklo leto nad 21 milijonov dinarjev, a njen čisti dobiček je znašal preteklo leto nad 26 milijonov dinarjev. Delničarji bodo prejeli na vsako delnico po 8,25% dividende. Od čistega dobička je občni zbor določil za pokojninski sklad svojega uradništva pol milijona dinarjev, a Glavni bratovski skladnici v Ljubljani dva milijona dinarjev, za sklad za podpore rudarjem z velikimi družinami.

○ **Koncesije (dovolila) za gostilne in bifeje** se do 31. decembra 1941. leta ne bodo smele več izdajati. Tako je odredila banska uprava dravske banovine. Iz statistike gostinskih obratov v Sloveniji posnemamo, da pride pri nas že po en gostinski obrat na približno 200 prebivalcev, kar je vsekakor zelo visoko število in iz tega stališča ukrep banske uprave pozdravljamo! Samo v izrednih primerih bo banska uprava dovolila ustanovitve novega gostinskega obrata.

○ **Odkup domače volne.** Izšla je nova uredba o odkupovanju domače ovčje volne od proizvajalcev. Nakup bo prevzel «Prizad», ki bo volno potem razdelil med domača industrijska podjetja. Uredba določa tudi nakupne cene za posamezne vrste volne, ki se gibljejo od 55,60 din do 20 din. Kdor bi kupoval volno po nižjih cenah kakor so določene po tej uredbi, bo kaznovan s kaznijo do 100.000 dinarjev.

○ **Slabo plačevanje kmečkih dolgov.** Po poročilu, ki ga je objavila Privilegirana agrarna banka, so v letošnjem prvem tromesečju plačila kmečkih dolžnikov zelo zaostala za vplačili v prejšnjih letih. Še najbolj redno so obveznosti izvršili dolžniki iz banovine Slove-

nije, najslabše pa so se odrezali kmetje iz banovine Hrvatske in Bosne. Pa še pri nas, ki smo izmed najboljših plačnikov, so bili letos plačani zneski za 43% manjši kot pred dvema letoma.

Pravilno poudarjajo naši gospodarski krogi, da je tudi v tem primeru treba napraviti red, kajti že ponovno se je zgodilo, da so se davčni in drugi zaostanki zamudnikom enostavno odpisali, pri čemer je bil prizadet tisti, ki je svoje obveznosti v redu izpolnjeval in ki je torej moral plačati vse predpisane davščine in druge obveznosti, a zanikrni davkoplačevalci so bili po nekaj letih oproščeni plačila zaostankov. Tudi tu mora državna finančna oblast napraviti red, da bo za vse in vsakoga veljala enaka pravica!

○ **Gospodarska pogajanja z Nemčijo** so bila zaključena v petek, dne 31. pret. m. Naš zunanji minister Cincar-Marković je o teh pogajanjih dal naslednjo izjavo:

«Jugoslovansko-nemška trgovinska pogajanja imajo za našo trgovinsko politiko velik pomen. Znano je namreč, da zavzema Nemčija pri našem izvozu in uvozu ne samo prvo mesto po obsegu in vrednosti, ampak tudi najvažnejše mesto. Skoraj polovica (45,8 odstotka) našega izvoza gre v Nemčijo in češkomoravski protektorat, več ko polovica (54 odstotkov) vsega našega uvoza pa dobivamo iz tega gospodarskega področja. Tako je bilo vsaj 1939. leta. V številkah se to pravi, da je od 5 in pol milijarde našega lanskega izvoza prišlo samo na Nemčijo in protektorat dve in pol milijarde din. Lahko je torej izprevideti, da sta od načina in obsega naše trgovine z Nemčijo v marsičem odvisni velikost in vrsta proizvodnje naše države. Zato nas morajo tudi rezultati trgovinskih pogajanj z Nemčijo kar najbolj zanimati.

Tako je bilo to v normalnih razmerah, danes, v času splošne gospodarske razrvanosti na vsem svetu, nam pa to še mnogo več pomeni. Zato ni izraz običajnega mednarodnega besedičenja, ampak ugotovitev, ki ima danes svoj poseben pomen, če rečem, da so pogajanja na desetem zasedanju jugoslovansko-nemškega stalnega gospodarskega odbora, ki so bila zadnje tri tedne v Beogradu, potekala v docela prijateljskem ozračju; to je tudi omogočilo naporno in utrudljivo delo obeh delegacij. Izpremenjene razmere na vsem svetu go izpremenile tudi pogoje, če ne tudi naloge njunega dela in vplivale na možnosti za njih ureditev, možnosti, pri katerih je predvsem treba imeti zaupanje drug v drugega.

Jugoslovansko-nemški stalni gospodarski odbor je danes končal svoje deseto zasedanje s podpisom protokola, ki določa temelje bodoče trgovine med našo državo in Nemčijo. Zadošči je, če povem, da smo kljub bistvenim izpremenbam v mednarodnem gospodarskem razmerju mogli ostati na dosežanjih temeljih, ki jih nismo na nobenem področju naše medsebojne trgovine bistveno izpremenili. Tudi v načinu plačevanja v blagovnem prometu ni izpremenb. Obseg naše medsebojne trgovine se ni povečal, ampak se ravna po obojestranskih možnostih. Stremeli smo torej samo za tem, da se olajšajo in prilagode današnjim razmeram pogoji pri izvozu med Jugoslavijo in Nemčijo. Tako lahko rečemo, da so se gospodarska pogaja-

nja z Nemčijo končala tako, da smemo biti z njihovim uspehom zadovoljni. To nas navdaja z upanjem, da bosta obe državi v bodoče znali najti način, da se bosta s popolnim uspehom sporazumeli na področju gospodarskega sodelovanja in medsebojnega izpolnjevanja, za kar imamo toliko ugodnih pogojev v njunem gospodarstvu.»

Odprto pismo

Gospodu Otonu Župančiču,
vrhovnemu vodji Narodnega gledališča
v Ljubljani.

Spoštovani gospod!

Vaše pesniško delo je tako veliko in pomembno, da ga izmed zdaj živečih slovenskih pesnikov ni še nihče dosegel ali prekosil. Po pravici vidi slovenski narod v Vas prvaka svojih pesnikov in Vaše veljave ne more zmanjšati očitke, da bi bili — po svoji lastni izjavi — pač hrvaški pesnik, če bi bili slučajno hodili v hrvaške šole. Kot demokratje tudi ne pritrjujemo tistim, ki menijo, da slovenski pesnik ne bi smel poveljiti podobne samosilnika Hermana Celjana. Ni treba, da bi bil pesnik politik, ker je lahko prerok — kar je veliko več — in slučajna zmota ali slabost človeka, ne zatemni besed pesnika, ki so in ostanejo že dejanje. Na svojem programu imamo napisano svobodo umetnosti, ki jo enako priznamo Vam, kakor slehernemu pesniku, kajti jedro prave pesniške besede je splošno človeško in večno, medtem ko je politična misel marsikdaj le časovna in minljiva.

Vse to moramo poudariti, da ne bo kdo napak razumel besed, ki jih zdaj javno napišemo na Vaš naslov.

Slovenski kmet in delavec, ki predstavljata večino slovenskega naroda, še nimata ustanov, da bi mogla vredno in častno poplačati pesnika, čegar delo je po njuni politični miselnosti za slovensko skupnost prav tako potrebno in koristno, kakor delo kmeta in delavca. Zato sta slovenski kmet in delavec občutila zadoščenje, ko Vam je vsaj meščanstvo kot nekako nagrado za Vaše pesniško delo izročilo vrhovno vodstvo Narodnega gledališča v Ljubljani. Sicer to ni čista nagrada, kakršno bi Vam bila podelila kmet in delavec, če bi bila samostojna politična gospodarja; toda ker slovenski kmet in delavec še ne plačuje pesnikov po lastni svobodni oceni in še ne izbirata sama gledaliških vodij, morata ne glede na Vaše velike pesniške zaslugе vendarle povedati, da vrhovno vodstvo Narodnega gledališča v Ljubljani ni čista preskrba, temveč javna kulturna funkcija, katere Vi, spoštovani gospod, ne opravljate tako, kakor je od Vas pričakoval slovenski narod.

Pod Vašim vrhovnim vodstvom je naše gledališče uprozorilo že mnogo tujih del, ki so bila brez slehernega pomena za Slovence in brez sleherne umetniške vrednosti. Prav malokdaj pa je dalo naše gledališče kakemu domačemu avtorju priložnost, zagledati svoje delo na prvem slovenskem odru. Najsi so bila slovenska dela dobra ali slaba, naše prepričanje je, da bi jih bilo moralo Narodno gledališče v Ljubljani uprizorjati, kajti čemu naj sicer narod vzdržuje to gledališče, če sploh ne služi narodni kulturi. Posebno očitno je pa Narodno gledališče zanemarilo svojo narodno in kulturno dolžnost v primeru Ivana Mraka, ki je napisal in na diletskih odrih vpriporil že več dram, od katerih pa naše gledališče v Ljubljani še nobene ni sprejelo. Glede umetniške vrednosti teh del se sklicujemo na javne in zasebne kritike ljudi, ki jim gre v takih zadevah večja veljava kot nam. Poudarjamo, da g. Ivan Mrak ni somišljenik naše stranke in najbrž tako njeemu kakor Vam, niti ni znano, da izhaja v Ljubljani «Slovenska zemlja». Za nas je tudi brez pomena, da je Ivan Mrak v nekem svojem delu postavil v ospredje demokratično miselnost glavnega junaka. Javne besede nam narekuje le dolžnost, da kot zastopniki slovenskega kmeta in delavca, ki predstavljata večino slovenskega naroda in prispevata tudi večino žrtev za vzdrževanje vseh slovenskih kulturnih ustanov, pazimo, kako te ustanove svoje naloge in dolžnosti izpolnjujejo. Zato se tudi ne moremo zadovoljiti samo s splošnimi ugotovitvami in pripombami, temveč Vas kot odgovornega vrhovnega vodja Narodnega gledališča v Ljubljani, po demokratičnem načelu, javno in osebno vprašamo:

Kaj je vzrok, da se Narodno gledališče v Ljubljani pod Vašim vrhovnim vodstvom tako malo briga za vpriporitev odrskih del domačih pisateljev in zakaj še ni vpriporilo nobene drame g. Ivana Mraka?

Vprašamo Vas javno in Vas prosimo, da slovenskemu narodu, v čegar imenu sta ob vprašanju zastavljeni, javno odgovorite in sicer ne kot pesnik, temveč le kot odgovorni vrhovni vodja Narodnega gledališča v Ljubljani.

Sprejmite ob tej priložnosti izraze našega spoštovanja.

V Ljubljani, dne 15. maja 1940.

Uredništvo «Slovenske zemlje»